

سیره تفسیری معصومین(ع)؛ نشانگر انحصارشکنی فهم قرآن و تأکید بر اجتهاد علمی

سیره تفسیری معصومین(ع)، نحوه پاسخ‌گویی ائمه(ع) به سؤالات اصحاب و پرسشگران و اعطای ضابطه و القای قاعده از سوی آنان، نشانگر انحصارشکنی فهم قرآن و تأکید ائمه معصومین(ع) بر اجتهاد علمی برای دستیابی به تفسیر آیات قرآن است.

سیره تفسیری معصومین(ع)، نحوه پاسخ‌گویی ائمه(ع) به سؤالات اصحاب و پرسشگران و اعطای ضابطه و القای قاعده از سوی آنان، نشانگر انحصارشکنی فهم قرآن و تأکید ائمه معصومین(ع) بر اجتهاد علمی برای دستیابی به تفسیر آیات قرآن است.

حجت‌الاسلام والمسلمین رجب‌علی مقیسه، محقق و مدرس حوزه، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران(ایکنا)، با تأکید بر این نکته که کامل‌ترین و جامع‌ترین فهم‌ها از قرآن، از آن حضرات معصومین(ع) است، عنوان کرد: فهم تمام معانی قرآن در مرحله اول در اختیار شخص خاتم انبیا(ص)، حضرت محمد بن عبدالله(ص)، و در مرحله بعد در اختیار جانشینان معصوم(ع) آن حضرت است.

مقیسه افزود: با وجود این فهم بسیاری از آیات و درک محتوای بخشی از آیات قرآن در اختیار کثیری از افراد هست و از خود آیات قرآن استفاده می‌شود که بخشی از مفاهیم قرآنی و مرادات خداوند متعال در قرآن، برای افرادی غیر از پیامبر اکرم(ص) و معصومین(ع) نیز قابل دسترسی است.

وی در خصوص رویکرد اهل تسنن در این زمینه نیز گفت: بالطبع عدم محدودیت در فهم این بخش از آیات، در مقابل رویکرد اهل سنت نیز مطرح است و بر این اساس می‌توان انحصار فهم برخی از آیات قرآن کریم به پیامبر(ص) و صحابه را رد کرد و به این امر قائل شد که بشر عادی نیز می‌تواند با رعایت اصول محاورات عقلاییه به محتوا و معنای قرآن و مراد خداوند متعال پی ببرد.

مقیسه با اشاره به سیره تفسیری معصومین(ع)، نحوه پاسخ‌گویی ائمه(ع) به سؤالات اصحاب و پرسشگران را نشانگر انحصارشکنی فهم قرآن دانست و بیان کرد: ائمه معصومین(ع) در مواضع متعددی، در پاسخ به سؤالات اصحاب و شاگردان خود، به نحوه‌ای پاسخ داده‌اند که پاسخ آن‌ها در واقع همراه با اعطای ضابطه و القای قاعده برای فهم کلام خداوند بوده است.

انحصار در تفسیر درنهایت، منجر به تعطیل کردن عقل و فکر و اندیشه می‌شود و تعطیلی عقل تفکر و محروم کردن بشر است از بخش زیادی از معلومات و دستاوردهای فکری قابل دستیابی با اجتهاد علمی، نه مورد قبول عقلا و نه مورد پذیرش شرع مقدس است

وی با بیان این که سیره تفسیری معصومین(ع)، نشانگر تأکید بر اجتهاد علمی برای دستیابی به تفسیر آیات قرآن است، افزود: در واقع معصومین(ع) به گونه‌ای سخن گفته‌اند که خود نحوه سخن گفتن آن‌ها، این پیام را دارد که شما هم می‌توانید معنای مراد شده و حکم مورد نظر را از آیات شریفه قرآن استفاده و استظهار کنید.

مقیسه با ارائه مثالی اضافه کرد: امام معصوم(ع) در بیان حکم وضو برای یکی از اصحاب خود و برای توضیح این که در مسح سر، مسح بخشی از سر کافی است، این نکته را مستفاد از کلمه به کار رفته در حکم وضو تلقی می‌کنند و می‌گویند: مسح به بعض از به کار رفتن کلمه ««باع» در تعبیر ««لمکان الباع» مستفاد است.

این محقق و پژوهشگر توضیح داد: در واقع امام(ع) در اینجا حکمی را به یاری يك استناد عقلی استخراج می‌کنند و هر که از ادبیات و قواعد لغوی، عرفی و عقلایی آگاه باشد، می‌تواند این نکته را دریابد که ««باع» افاده بعضیت و جزئیت می‌کند و در نتیجه معنای مورد نظر را که همان نحوه مسح قسمتی از سر در وضو است، می‌رساند.

مقیسه با اشاره به موردی دیگر عنوان کرد: این نکته تنها منحصر به آیات مربوط به احکام یا آیات الاحکام نیست. برای مثال امام(ع) می‌فرمایند: با گفتن ««الحمدلله» تمام نعمت‌های خداوند را سپاس‌گذاری کرده‌ای و از عهده شکر همه نعمت‌ها برآمده‌ای. در اینجا کسانی که از قواعد و ضوابط ادبی مطلعند، می‌توانند از سیر این سخن آگاه شوند، چرا که ««ال» در واژه ««الحمد»، ««ال» استغراق جنس است و وقتی این ««ال» داخل بر مصدر که مدلول آن طبیعت است، می‌شود، ««الحمد» شامل تمام سپاس‌گذاری‌ها و ستایش‌ها خواهد بود.

وی گفت: بنابراین هم آیات و هم روایات و هم نحوه برخورد و سیره ائمه معصومین(ع)، در ارتباط با تعلیم ضوابط و قواعد دسترسی به مفاهیم آیات، گویای این است که رأی به انحصار در علم تفسیر رویکرد صحیحی به تفسیر قرآن نیست.

مقیسه در پایان خاطرنشان کرد: انحصار در تفسیر، در نهایت منجر به تعطیل کردن عقل و فکر و اندیشه می‌شود و تعطیلی عقل و تفکر و محروم کردن بشر از بخش زیادی از معلومات و دستاوردهای فکری قابل دستیابی با اجتهاد علمی، نه مورد قبول عقلا و نه مورد پذیرش شرع مقدس است.